

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.4.152](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.4.152)

УДК 32:351:316.42

*Т. В. Парфенюк,
аспірант кафедри публічної політики та політичної аналітики,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID ID: 0000-0003-0319-4667*

ЗАІНТЕРЕСОВАНІ СТОРОНИ У ВИРОБЛЕННІ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ В ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ

*T. Parfeniuk
postgraduate student of the Department of Public Policy and Political Analytics,
National Academy for Public Administration under the President of Ukraine*

STAKEHOLDERS IN THE PROCESS OF PUBLIC POLICY MAKING IN THE ENERGY SECTOR OF UKRAINE

Стаття присвячена визначенню ключових заінтересованих сторін у виробленні публічної політики в енергетичній сфері України.

Розглянуто різні наукові підходи до визначення поняття заінтересовані сторони (стейкхолдери). Представлено інтегроване визначення заінтересованих сторін в енергетиці, що представляє собою діяльність груп інтересів (структур бізнесу, неурядових організацій), здатних впливати на процес вироблення та реалізації публічної політики у сфері енергетики, або які відчувають вплив даної політики.

Визначено ключові інтереси заінтересованих сторін: економічні – зростання ефективності та енергозбереження; соціальні – забезпечення якості та доступності послуг електроенергетики всіх категорій споживачів; політичні – забезпечення національної безпеки, виборчі мотиви. Доведено, що поєднання тих чи інших економічних, політичних та інших інтересів визначає зміст стратегії розвитку енергетики.

Показано, що у процесі вироблення публічної політики в енергетичній сфері України відбувається залучення таких груп стейкхолдерів як проз'юмерів (виробників-споживачів); споживачів енергетичних ресурсів; енергетичних компаній; енергетичних кооперативів; агрегаторів; організації співвласників багатоквартирних будинків; фінансових установ, що здійснюють кредитування та інвестування; закладів сфери освіти та науки; експертних організацій; органів державної влади та регулювання; засобів масової інформації; професійних об'єднань; аналітичного та експертного середовища; громадських організацій та інших.

За результатами аналізу чинної нормативно-правової бази виділено такі заінтересовані органи влади у виробленні публічної політики в енергетичній сфері: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство розвитку громад та територій України, місцеві державні адміністрації, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.

У також здійснено характеристику інтересів заінтересованих сторін електроенергетичного ринку України.

Доведено, що бажання зацікавлених сторін здійснювати право участі в прийнятті рішень в області енергетики – це фактор, який зобов'язана враховувати держава при виробленні та реалізації публічної політики.

The article is dedicated to identifying key stakeholders in public policy making in Ukraine's energy sector.

Various scientific approaches to the definition of stakeholder (stakeholder) are considered. An integrated definition of stakeholders in the energy sector is presented, which represents the activity of interest groups (business structures, non-governmental organizations) capable of influencing the process of making and implementing public policy in the energy sector, or which are affected by this policy.

Key stakeholder interests were identified: economic - efficiency and energy savings; social - ensuring the quality and accessibility of electricity services of all categories of consumers; political - national security, electoral motives. It is proved that the combination of economic, political and other interests determines the content of the energy development strategy.

It is shown that in the process of public policy making in the energy sphere of Ukraine, such groups of stakeholders as consumers (producers-consumers) are involved; consumers of energy resources; energy companies; energy cooperatives; aggregators; organization of co-owners of apartment buildings; financial institutions providing lending and investing; educational and scientific institutions; expert organizations; public authorities and regulation; the media; professional associations; analytical and expert environment; public organizations and others.

According to the results of the analysis of the current legal framework, the following interested authorities are identified in the development of public policy in the energy sphere: Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine, Ministry of Communities and Territories of Ukraine, local state administrations, State Agency for Energy Efficiency and Energy Conservation of Ukraine.

The interests of stakeholders of the electricity market of Ukraine have also been characterized.

It is proved that the desire of stakeholders to exercise their right to participate in energy decision-making is a factor that the state is obliged to take into account in the development and implementation of public policy.

Ключові слова: *заінтересовані сторони; енергетична сфера; публічна політика; актор публічної політики; вироблення публічної політики; групи інтересів.*

Keywords: *stakeholders; energy; public policy; public policy actor; public policy making; groups of interest.*

Постановка проблеми.

Українська енергетична система готується до поступово переходу від традиційних джерел енергії до нових альтернативних та відновлювальних. В процесі даного переходу потрібно здійснювати послідовне та системне стратегічне управління процесами вироблення та реалізації публічної політики в енергетичній сфері за участю всіх зацікавлених сторін з метою забезпечення комплексної перебудови енергетичного сектора України на засадах сталого енергоефективного розвитку. Під час вироблення публічної політики необхідно виділити ключових заінтересованих сторін, оскільки саме вони дозволяють реалізувати стратегічне бачення, пов'язане з впровадженням політики. Як правило, інтереси заінтересованих сторін різняться, а в деяких випадках навіть конфліктують, що призводить до дисбалансу взаємин між стейкхолдерами і, як наслідок, до неможливості реалізації політики. У зв'язку з цим виникає необхідність у формуванні механізмів узгодження інтересів заінтересованих сторін, які дозволили б реалізувати політику.

На сьогодні стратегічний розвиток енергозабезпечення України відбувається методом субординування цілей у сфері енергетики, економіки й екології. Відповідно зі зміною влади у 2019 році міністерства енергетики та екології були об'єднані в єдине Міністерство енергетики та захисту довкілля України (Мінекоенерго), а відповідальність за формування та реалізацію політики енергоефективності має перейти до нього від Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України (зараз – Міністерство розвитку громад та територій України). Попри застереження з боку громадських організацій про можливі конфлікти інтересів та відхід екологічних питань на другий план, таке злиття все ж таки відбулося.

Головною причиною була необхідність формування максимально комплексної енергетичної, екологічної та кліматичної політики. Така логіка зрозуміла з огляду на досвід інших країн та значущість, якої набуло питання зміни клімату у світі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Висвітленню проблемних питань теорії зацікавлених сторін (стейкхолдерів) присвячені роботи таких зарубіжних та вітчизняних учених: Е. Фрімана, П. Данселмі, А. Аммарі, О. Менделоу, Р. Аскофа, Т. Доналдсона, Л. Престона, Краснокутської Н, Петрова М., Солодухіна К, Струк Р., Краковецької О. тощо. Дослідження процесів вироблення публічної політики висвітлено у працях С. Телешуна, І. Рейтеровича, А. Завербний. Проблема управління енергетикою, зокрема, формуванню енергетичної політики присвячена значна кількість наукових досліджень. Так, Г. Рябцев досліджує державну політику розвитку паливно-енергетичного комплексу, Х. Мітюшкіна характеризує досвід розроблення енергетичних стратегій в країнах світу з метою підвищення рівня їх енергетичної безпеки. Проте актуальним нині залишається питання виявлення та узгодження інтересів заінтересованих сторін у процесі вироблення публічної політики в сфері енергетики.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є визначення ключових заінтересованих сторін у виробленні публічної політики в енергетичній сфері України.

Виклад основного матеріалу.

Перехід до нової моделі функціонування енергетичного сектору вимагає змін у формуванні енергетичної політики держави, зокрема мінімізації домінування одного з видів виробництва енергії та надання переваги використанню енергії з альтернативних джерел й підвищенню енергоефективності. Енергетичний простір можна визначити як систему зв'язків між сторонами (на національному рівні – внутрішніми «гравцями» – суб'єктами організаційно-господарських повноважень, суб'єктами господарювання та споживачами) з приводу обігу мережевих енергопродуктів, яка у своїй структурі містить юридичний та інші (економічний, технічний тощо) елементи [1, с. 35]. В основі його функціонування – вироблення політики з врахуванням інтересів основних акторів.

Ключовим актором публічного управління у виконанні його основної функції – виробленні політики – є «заінтересована група», яка артикулює та прагне задовольнити свій інтерес у конкретній політиці.

При цьому на перше місце виходять такі константи як «задоволення інтересів», «відповідність інтересам», «залучення громадян». Звідси випливає, що в контексті належного врядування публічна політика є політикою, що задовольняє суспільні очікування.

Варто виділити актора публічної політики як основну структурну одиницю системи вироблення й реалізації публічної політики.

Актор публічної політики – індивідуальний або колективний суб'єкт публічної політики, який здатний артикулювати свої інтереси та будувати на їх основі стратегії політичної дії, що дає йому змогу брати активну участь у процесах прийняття та реалізації рішень, які безпосередньо зумовлюють або побічно спричиняють зміни в базових інститутах суспільства. Становище чи ранг акторів, які вони займають у конкретних ситуаціях публічної політики, визначаються виходячи з того, якими ресурсами вони володіють або які на них покладені зобов'язання [2, с.13].

Процес вироблення публічної політики передбачає залучення заінтересованих сторін на різних етапах прийняття рішення. Відповідно, механізм його прийняття буде включати не лише прогноз впливу реалізації акта на ключові інтереси заінтересованих сторін, а й визначення впливу різних акторів на нього, зокрема, їх:

- особливих інтересів (як відкритих, так і прихованих) і можливого їх впливу на формування змісту та реалізації політики;

- ресурсів, які вони можуть застосувати для впливу на формування змісту та реалізації політики конфліктів;

- тактики, яку вони вибудовують у ситуації впливу на формування змісту та реалізації політики (конфлікт; узгодження інтересів сторін; налагодження стосунків кооперації) [3, с. 77].

З-поміж усіх учасників вироблення та реалізації політики виділимо:

Заінтересовані сторони – люди/установи/організації, стан (інтереси) яких може змінитися внаслідок ухвалення певного рішення або реалізації проекту. Це можуть бути: групи протесту; політики (обрані посадовці); бізнес-структури; некомерційні організації (НКО); впливові особи; державні службовці, представники державних установ та муніципальних служб; експерти; представники ЗМІ.

Цільові групи (об'єкти впливу) – індивіди, громади або організації, на яких альтернативи політики й державні програми за своїм призначенням мають справити вплив.

Бенефіціарії – групи, для яких ефекти певної політики/ державних програм є вигідними або цінними.

Основними бенефіціарами енергетичної політики є національні виробники та споживачі енергоресурсів, а також іноземні партнери України у сфері енергетики. Виконавцем більшості заходів з боку держави є Мінекоенерго України.

Розглянемо найбільш поширені визначення поняття заінтересовані сторони в науковій літературі. Вперше ідею врахування інтересів заінтересованих сторін запропонував Р. Фрімен, ввівши в науковий термінологічний апарат поняття «стейкхолдер». Р. Фрімен розглядає стейкхолдерів як «будь-яких індивідуумів, групи або організації, що можуть чинити вплив на досягнення організацією своїх цілей, а також одночасно можуть опинитись під впливом цих рішень».

Згідно з поглядами Е. Фрімена, тільки у злагодженій багатовекторній політиці управління можна знайти відповідь на загрози, які створює сучасне ринкове середовище, що прямує до глобалізації й невизначеності [4, с.33].

За визначенням стандарту AA1000SES [5] стейкхолдерами вважається група осіб, що може впливати на діяльність організації або, навпаки, здатна відчувати на собі вплив від діяльності організації, її продукції або послуг і пов'язаних із цим дій.

В термінологічному словнику «Публічне управління» заінтересовані сторони – 1) ті, кого зачіпає та чи інша проблема чи рішення, яке пропонується для її розв'язання та виробляється розуміння їх інтересів;

2) різні групи інтересів, що артикулюють інтерес, беруть участь у розробці програми публічної політики та справляють вплив на прийняття рішення. [6, с.169].

За твердженням Аммарі А.О. стейкхолдерами слід визнавати будь-яких осіб або груп осіб, що впливають на діяльність за проектом або відчують на собі вплив цієї діяльності, а також будь-які особи або групи осіб, які можуть допомогти в розробці пропозицій щодо підвищення комерційної та суспільної ефективності проекту [7, с.150].

В Глосарій термінів політики, що базується на доказах заінтересована сторона/Стейкхолдер/Зацікавлена сторона – особа або група осіб, залучена в той чи інший спосіб до процесу прийняття і впровадження рішень, які впливають на її інтереси, та є об'єктом впливу таких рішень [8, с.7].

Необхідно зазначити, що в законодавстві України в енергетичній сфері виділяється термін заінтересована сторона. У Постанові "Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії" від 14.03.2018 №311 Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, визначає, що заінтересована сторона – будь-яка фізична або юридична особа, яка має право на дані комерційного обліку електричної енергії, що отримані з конкретної точки комерційного обліку [9].

Наведені точки зору дозволяють сформулювати авторське інтегроване визначення заінтересовані сторони в енергетиці. Отже, заінтересовані сторони в енергетиці ми будемо розглядати як діяльність груп інтересів (структур бізнесу, неурядових організацій), здатних впливати на процес вироблення та реалізації публічної політики у сфері енергетики, або які відчують вплив даної політики.

До зацікавленої сторони відноситься той, хто: має політичну зацікавленість у запропонованій політиці; має економічну зацікавленість у запропонованій політиці; відіграє адміністративну роль у запропонованій політиці; постраждає від запропонованої політики; виграє від запропонованої політики.

У Концепції реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії виділено таких основних заінтересованих сторін, як:

- споживачі енергії, як у приватних домогосподарствах, так і органах державної влади та органах місцевого самоврядування,
- фахівці у сфері енергетичної ефективності;
- керівники експертних асоціацій та громадських організацій;
- енергопостачальні компанії;
- члени Кабінету Міністрів України та керівники центральних органів виконавчої влади як виконавці завдань з досягнення національних цілей з енергоефективності та завдань з імплементації європейського законодавства;
- європейські інституції (так само як і Секретаріат Енергетичного Співтовариства та Європейська Комісія - інституції, відповідальні за сприяння європейській інтеграції України) [10].

Вітчизняне законодавство використовує термін “заінтересовані органи” для того, щоб відокремити їх від головного розробника та розробника. Так, у Регламенті КМУ п. 5 § 33 визначено, що проект акта Кабінету Міністрів підлягає обов'язковому погодженню всіма заінтересованими органами, а також Мінфіном та Мінекономрозвитку. Водночас відповідно до п. 4 § 37 Заінтересований орган може також надати зауваження й пропозиції до зроблених розробником прогнозів впливу, у тому числі прогнозу впливу реалізації акта на ключові інтереси заінтересованих сторін. У пояснювальній записці (дод. 4) Регламенту до заінтересованих сторін відносять представників окремих верств (груп) населення, суб'єктів господарювання, громадські об'єднання тощо, на яких впливатиме реалізація акта в разі його прийняття [11].

Визначимо деякі заінтересовані органи влади, з якими мають бути узгоджені певні питання, що стосуються процесу політики [12] в енергетичній сфері. Коло таких органів визначається нормативними документами або експертним шляхом. Аналіз чинних нормативно-правових актів дозволяє виділити такі заінтересовані органи влади у виробленні публічної політики в енергетичній сфері: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, Міністерство розвитку громад та територій України, місцеві державні адміністрації, Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.

Насправді не існує загального списку стейкхолдерів для всіх органів державної влади (він буде постійно змінюватися). Коло тих, хто впливає і тих, на кого здійснюється вплив, залежить від галузі, географії та проблеми, що розглядається.

У процесі вироблення публічної політики в Україні в енергетичній сфері відбувається залучення нових груп стейкхолдерів, зокрема: проз'юмерів (виробників-споживачів), енергетичних кооперативів, агрегаторів, ОСББ та інших.

На сьогодні відбуваються зміни у формуванні енергетичної політики держави в частині переходу до нової моделі функціонування енергетичного сектору, в якій, зокрема, мінімізується домінування одного з видів виробництва енергії, та віддається велика перевага використанню енергії з альтернативних джерел та підвищенню енергоефективності [13].

Сучасний ринок електричної енергії являє собою складну багаторівневу структуру, актори якої, функціонуючи в різних сферах і галузях економічної діяльності на різних рівнях (національному, регіональному, місцевому) управління, можуть мати відокремлені інтереси, що вступають у протиріччя з інтересами один одного. Відповідно до економічної теорії регулювання, дані актори можуть бути представлені у вигляді трьох укрупнених груп: виробники, споживачі і регулятор (держава).

Склад стейкхолдерів електроенергетичного ринку України та їх функції приведено в табл. 1.

Таблиця 1.
Основні функції стейкхолдерів електроенергетичного ринку України

Ключові актори електроенергетичного ринку	Функції учасників
Регулятор КМУ; Мінекоенерго; НКРЕКП	Формує та реалізує політику в енергетичному секторі. Здійснює загальне управління роботою електроенергетичного комплексу. Здійснює державне регулювання з метою досягнення балансу інтересів споживачів, суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сферах енергетики та комунальних послуг, і держави, забезпечення енергетичної безпеки, європейської інтеграції ринків електричної енергії та природного газу України
Виробники Генеруючі компанії теплових електростанцій (ТЕС) Генеруюча компанія АЕС Державне підприємство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом» Гідроенергуюча компанія ПрАТ «Укргідроенерго» Виробники електроенергії за «зеленими тарифами»	Виробляють електроенергію та постачають її на ринок.
Енергопостачальники	Здійснюють продаж електричної енергії за договором постачання електричної енергії споживачу.
Споживачі	Використання електричної енергії.

Сформовано автором на основі Закону України «Про ринок електричної енергії» від 2017 року [14]

Необхідно зазначити, що у проєкті концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року [15], передбачається залучення різних зацікавлених сторін, зокрема:

- споживачів енергетичних ресурсів, товарів та послуг (промисловість, транспорт, сільське господарство, сектор послуг, населення);
- енергетичні компанії;
- видобувні компанії та компанії, що працюють у суміжних до них секторах, використовуючи викопні види палива (зокрема, для виробництва електроенергії та тепла);
- компанії-виробники товарів та послуг, що працюють з використанням відновлюваних та інших альтернативних джерел енергії;
- Оператор систем передачі та Оператор газотранспортної системи;
- Оператори систем розподілу та оператори газорозподільних систем, оператори мереж тепlopостачання;
- компанії-постачальники енергоресурсів;
- компанії енергетичного машинобудування;
- компанії, що надають інжинірингові, консалтингові та інші суміжні до енергетики послуги;
- фінансові установи, що здійснюють кредитування та інвестування;
- заклади сфери освіти та науки;
- органи державної влади та регулювання (НКРЕКП).

Однак, на нашу думку в даному переліку не представлені представники експертних асоціацій та громадських організацій, засоби масової інформації.

Європейський досвід свідчить, що прогрес у впровадженні енергетичних реформ залежить від того, наскільки чітко визначені цілі, забезпечено узгодження діяльності заінтересованих сторін, створено належні умови для інтеграції енергоринків та підвищення конкуренції, а також від надання гарантій інвесторам щодо незмінності умов ведення бізнесу у довгостроковій перспективі.

З набуттям членства в Енергетичному Співтоваристві, Україна отримала можливість активно використовувати передовий досвід ЄС, який актуальний для модернізації нафтогазового, електроенергетичного, вугільного та ядерно-енергетичного секторів.

В умовах переходу на ринкові відносини і лібералізації ринку електричної енергії та ринку газу в процес аналізу і прийняття рішень по їх розвитку виявляються залученими багато учасників (суб'єктів відносин) з різними інтересами. В результаті це призводить до виникнення конфлікту інтересів кожного із учасників, – представників різних сторін даного процесу.

Зокрема, учасники ринку переслідують такі інтереси, як:

- економічні – зростання ефективності та енергозбереження;
- соціальні – забезпечення якості та доступності послуг електроенергетики всіх категорій споживачів;
- політичні – забезпечення національної безпеки, виборчі мотиви.

Саме поєднання тих чи інших економічних, політичних та інших інтересів визначає зміст стратегії розвитку енергетики.

Як відомо, попри вихід на ринок приватних гравців, державні підприємства (ДП) зберігають домінуючу роль у виробництві енергії. «Нафтогаз» та його дочірні підприємства відіграють ключову роль у постачанні нафти та газу в Україні, електроенергія виробляється в першу чергу державними атомними та гідроелектростанціями. При цьому, на ринку з'явилися також приватні компанії – здебільшого у сферах теплової та вугільної генерації, а також постачанні та розподілі електроенергії та природного газу кінцевим споживачам. Окрім цього, в останні роки велика кількість приватних компаній з'явилася у відновлюваній енергетиці — особливо після впровадження «зелених» тарифів.

Необхідно зазначити, що державні підприємства зберегли ключову роль у генерації енергії, а влада продовжила жорстке регулювання сектору та управління ним. Так, Кабінет Міністрів та Мінекоенерго формують політику, а Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, займається регулюванням та встановленням тарифів у підсекторах. Водночас державні органи беруть участь в управлінні ДП та реалізації в них права власності. Наприклад, Мінекоенерго здійснює нагляд за підприємствами, в тому числі державними атомними та гідроелектростанціями, в той час як Кабінет Міністрів відповідає за «Нафтогаз». Втручання уряду у вигляді реалізації політики та управління ДП призводить до жорсткого регулювання та конфліктів інтересів, які можуть негативно впливати на ефективність роботи ринку [16, с.9].

Відтак, виробники і споживачі мають зустрічні інтереси, які полягають в мінімізації власних витрат і максимізації прибутку за рахунок інших учасників ринку. Роль держави полягає в забезпеченні балансу як інтересів споживачів, виробників, так і власних, обумовлених її функціями мегарегулятора, квазівласника і інституційного посередника.

Як приклад, здійснимо характеристику інтересів заінтересованих сторін електроенергетичного ринку України (таб. 2).

Таблиця 2.

Характеристика інтересів заінтересованих сторін електроенергетичного ринку України

Суб'єкти електроенергетичного ринку України	Інтереси суб'єктів електроенергетичного ринку України
Виробники: ВДЕ: <u>Державні виробники</u> (спец обов'язки) НАЕК «Енергоатом», ПРАТ «Гідроенерго»; <u>Приватні виробники</u> Група ДТЕК; Інші ПАТ «Центренерго», ПАТ «Донбасенерго», Комунальні енергоустановки	Максимізування обсягів прибутку як кінцевого результату діяльності
Електропостачальник, зокрема: - постачальник "останньої надії"; - постачальник універсальної послуги; - постачальник допоміжних послуг; - постачальник послуг комерційного обліку; - постачальник послуг балансування	Надійне функціонування енергетичного ринку, максимізування рівня прибутків шляхом збільшення кількості укладених договорів, продажу електроенергії споживачам на роздрібному ринку електроенергії
Трейдер (наприклад, компанія ДТЕК)	Стабільне функціонування енергетичного ринку, максимізування рівня прибутків шляхом збільшення

	перепродажу електроенергії. Виробники можуть здійснювати трейдерську діяльність із метою оптимізації роботи з власною генерацією для отримання максимального прибутку за умови отримання ліцензії
Оператор системи передачі ПрАТ "НЕК "Укренерго"	Мінімізації власних витрат і максимізації прибутку за рахунок інших учасників ринку
Оператор системи розподілу (обленерго)	Мінімізації власних витрат і максимізації прибутку за рахунок інших учасників ринку
Оператор ринку ДП «Оператор ринку»	Максимізації прибутку за рахунок інших учасників ринку
Гарантований покупець ДП «Гарантований покупець»	Збільшення частки виробництва електричної енергії з альтернативних джерел енергії до 1 січня 2030 року
Споживачі електричної енергії , зокрема: - побутовий споживач; - побутовий споживач; - вразливі споживачі; - захищені споживачі; - малий побутовий споживач	Можливість вільно обирати електропостачальника та безпосередньо укладати з ним договір на обсяг власного споживання електричної енергії, високий рівень якості електроенергії, надійність, безперебійність в електропостачанні, мінімізування тарифів на електроенергію
Інфраструктурні суб'єкти ринку електроенергетичної енергії	
Адміністратор комерційного обліку електричної енергії	Надійне функціонування енергетичного ринку
Адміністратор розрахунків	Надійне функціонування енергетичного ринку
Ключові суб'єкти управління та регулювання	
Органи державного управління: КМУ; Мінекоенерго; НКРЕКП	Максимізування надходжень до бюджетів відповідних рівнів, мінімізування негативного екологічного впливу об'єктів електроенергетики, забезпечення високого рівня енергетичної безпеки України
Інші суб'єкти	
Зовнішні та внутрішні інвестори	Мінімізування термінів повернення інвестованого в електроенергетичні об'єкти України капіталу, максимізування дивідендів
Міжнародні організації	Моніторинг виконання зобов'язань, які взяла на себе Україна в енергетичному секторі (зокрема, мінімізування негативного екологічного впливу об'єктів електроенергетики, забезпечення високого рівня енергетичної безпеки України)

Сформовано автором на основі Закону України «Про ринок електричної енергії» від 2017 року [14], [17]

Слід зауважити, що інтереси основних заінтересованих сторін враховуються не у повній мірі, окремі рішення створюють ризики послаблення конкуренції на ринку.

Окремі підприємства («продавці» електроенергії) в результаті різного суб'єктного складу галузі мають зустрічні інтереси, які полягають в максимізації своїх доходів і мінімізації витрат за рахунок один одного, а також за рахунок інших учасників ринку. При цьому причиною конфлікту є те, що успішність розвитку в умовах конкурентного ринкового середовища диктує необхідність електроенергетичним підприємствам бути комерційно ефективними і одночасно виконувати життєво і соціально значущі функції.

Виходячи з цього, вважаємо, що участь відповідних зацікавлених сторін в процесі вироблення енергетичної політики повинна відбуватись із використанням підходу досягнення згоди.

Відповідно взаємодія із заінтересованими сторонами (стейкхолдерами) є одним із стратегічних напрямків забезпечення сталого розвитку енергетичної сфери України та повинна відбуватись з урахуванням пріоритетів регіонального розвитку та інтересів країн-сусідів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Отже, заінтересовані сторони в енергетиці ми можемо розглядати як діяльність груп інтересів (структур бізнесу, неурядових організацій), здатних впливати на процес вироблення та реалізації публічної політики у сфері енергетики, або які відчують вплив даної політики.

Підсумовуючи, можемо стверджувати, що заінтересованими сторонами у процесі вироблення публічної політики в енергетичній сфері України є: споживачі енергетичних ресурсів, товарів та послуг (промисловість, транспорт, сільське господарство, сектор послуг, населення); відповідні міністерства; енергетичні компанії (видобувні компанії та компанії, що працюють у суміжних до них секторах, використовуючи викопні види палива (зокрема, для виробництва електроенергії та тепла); компанії-виробники товарів та послуг, що працюють з використанням відновлюваних та інших альтернативних джерел енергії; Оператор систем передачі

та Оператор газотранспортної системи; Оператори систем розподілу та оператори газорозподільних систем, оператори мереж тепlopостачання; компанії-постачальники енергоресурсів); компанії енергетичного машинобудування; компанії, що надають інжинірингові, консалтингові та інші суміжні до енергетики послуги; фінансові установи, що здійснюють кредитування та інвестування; заклади сфери освіти та науки; експертні організації; органи державної влади та регулювання (НКРЕКП); засоби масової інформації; професійні об'єднання; аналітичне та експертне середовище; громадські організації.

Бажання зацікавлених сторін здійснювати право участі в прийнятті рішень в області енергетики – це фактор, який зобов'язана враховувати держава при виробленні та реалізації публічної політики.

Що стосується перспективних напрямів подальших досліджень, то доцільно розглянути вивчення європейського досвіду залучення заінтересованих сторін до вироблення та реалізації публічної політики в сфері енергетики.

Список літератури.

1. Джумагельдієва Г.Д., Єремєєва Н.В. Економіко-правова сутність і структура енергопростору. Економіка та право. 2017. № 3(48). С. 27–37.
2. Рейтерович І. В. Актор публічної політики / Публічне управління: термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
3. Інструменти та механізми впровадження публічної політики в Україні : навч. посіб. / авт. кол. : С. О. Телешун, С. В. Ситник, І. В. Рейтерович, О. Г. Пухкал та ін. ; за заг. ред. С. О. Телешуна, д-ра політ. наук, проф. Київ : НАДУ, 2018. 240 с.
4. Freeman, E. (1984) Strategic Management: A Stakeholder Approach, Pitman, Boston
5. AA 1000 SES (Stakeholder Engagement Standard). Стандарт взаємодія з заінтересованими сторонами. AccountAbility / URL: www.accountability.org.uk (дата звернення: 02.03.2020).
6. Ситник С. В. Стейкхолдери / Публічне управління : термінол. слов. / уклад. : В. С. Куйбіда, М. М. Білинська, О. М. Петроє та ін. ; за заг. ред. В. С. Куйбіди, М. М. Білинської, О. М. Петроє. Київ : НАДУ, 2018. 224 с.
7. Аммарі А.О. Класифікація стейкхолдерів на основі взаємних очікувань. Актуальні проблеми економіки. 2012. №8. С.150-155.
8. Глосарій термінів політики, що базується на доказах : укр.-англ. глосарій (розроблено експертами НАДУ і Проекту ЄС “Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС” ‘Association4U’). Київ : Проект ЄС “Підтримка впровадження Угоди про асоціацію між Україною та ЄС” ‘Association4U’, 2018. 28 с. URL: <http://academy.gov.ua/pages/dop/150/files/c2262c93-86fb-4e30-9468-2d5ef955acce.pdf> (дата звернення: 12.03.2020).
9. Про затвердження Кодексу комерційного обліку електричної енергії : Постанова Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг від 14.03.2018 р. №311. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311874-18> (дата звернення: 15.03.2020).
10. Концепція реалізації державної політики у сфері забезпечення енергетичної ефективності будівель у частині збільшення кількості будівель з близьким до нульового рівнем споживання енергії : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.02.2020 р. № 88-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2020-%D1%80> (дата звернення: 03.03.2020).
11. Регламент Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950. Дата оновлення: 09.11.2011 р. № 1156). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF> (Дата звернення: 10.03.2020).
12. Кілієвич О.І. Державна політика: аналіз та механізми впровадження. Київ: НАДУ, 2007. 68 с.
13. Основні показники розвитку паливно-енергетичного комплексу. Міністерство енергетики та вугільної промисловості України. 2019. URL: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245416376> (дата звернення: 16.03.2020).
14. Про ринок електричної енергії : Закон України від 13 лип. 2017 р. №2019-VIII. Дата оновлення: 29.12.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (Дата звернення: 06.03.2020).
15. Проект концепції «зеленого» енергетичного переходу України до 2050 року. URL: <https://menr.gov.ua/news/34424.html> (Дата звернення: 13.03.2020).
16. Огляд енергетичного сектору України: інституції, управління та політичні засади. OECD. 2019. 78 с. URL: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Огляд-енергетичного-сектору-України-UKR.pdf> (Дата звернення: 16.03.2020).
17. Завербний А.С. Економічна політика України в умовах євроінтеграції : дис.. д-ра ек. н. Львів, 2019. 539 с.

References.

1. Dzhumaheldiieva, H.D. and Yermieieva, N.V. (2017), "Economic and legal nature and structure of energy space", *Ekonomika ta pravo*, vol. 3(48), pp. 27–37.

2. Reiterovych I. V. (2018), *Aktor publichnoi polityky* [Public Policy Actor] / *Publichne upravlinnia: terminol. slov.* [Public Administration: Glossary], NADU, Kyiv, Ukraine, P. 224.
3. Teleshun, S. O. Sytnyk, S. V. Reiterovych, I. V. Pukhkal, O. H. and others (2018), *Instrumenty ta mekhanizmy vprovadzhennia publichnoi polityky v Ukraini: navch. posib.* [Tools and Mechanisms for Public Policy Implementation in Ukraine], NADU, Kyiv, Ukraine, P. 240.
4. Freeman, E. (1984) *Strategic Management: A Stakeholder Approach*, Pitman, Boston
5. AA 1000 SES (Stakeholder Engagement Standard). Stakeholder engagement standard. AccountAbility available at: www.accountability.org.uk (Accessed 02 March 2020).
6. Sytnyk, S. V. (2018), *Steikholderery* [Stakeholders], / *Publichne upravlinnia: terminol. slov.* [Public Administration: Glossary], Kyiv, Ukraine, P. 224.
7. Ammari, A.O. (2012), "Stakeholder classification based on mutual expectations ", *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 8, pp.150-155.
8. Glossary of Evidence-Based Policy Terms: Ukrainian-English. glossary (developed by experts of NADU and the EU Project "Supporting the Implementation of the Ukraine-EU Association Agreement" 'Association4U'). Kyiv: EU Project "Supporting the Implementation of the Ukraine-EU Association Agreement" 'Association4U', 2018. P. 28, [Online], available at: <http://academy.gov.ua/pages/dop/150/files/c2262c93-86fb-4e30-9468-2d5ef955acce.pdf> (Accessed 12 March 2020).
9. National Commission for State Regulation in the Fields of Energy and Public Utilities (2018), Resolution of the National Commission for State Regulation in the Fields of Energy and Public Utilities "On approval of the Commercial Electricity Metering Code", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311874-18> (Accessed 15 March 2020).
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020), Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine "The Concept of Implementation of State Policy in the Field of Ensuring the Energy Efficiency of Buildings in Part of Increasing the Number of Buildings with Nearly Zero Energy Consumption", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2020-%D1%80> (Accessed 03 March 2020).
11. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "Regulation of the Cabinet of Ministers of Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950-2007-%D0%BF> (Accessed 10 March 2020).
12. Kiliievych, O.I. (2007), *Derzhavna polityka: analiz ta mekhanizmy vprovadzhennia* [Public policy: analysis and mechanisms of implementation], NADU, Kyiv, P. 68.
13. Ministry of Energy and Coal Industry of Ukraine (2009), "The main indicators of the development of the fuel and energy complex", available at: <http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/doccatalog/document?id=245416376> (Accessed 16 March 2020).
14. The Verkhovna Rada of Ukraine (2017), The Law of Ukraine "On the Electricity Market", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19> (Accessed 06 March 2020).
15. The draft concept of green energy transition of Ukraine to 2050, available at: <https://menr.gov.ua/news/34424.html> (Accessed 13 March 2020).
16. Overview of Ukraine's Energy Sector: Institutions, Governments and Policy Framework. OECD. 2019, P. 78, [Online], available at: <https://www.oecd.org/eurasia/competitiveness-programme/eastern-partners/Ohliad-enerhetychnoho-sektoru-Ukrainy-UKR.pdf> (Accessed 16 March 2020).
17. Zaverbnyi, A.S. (2019), "Economic Policy of Ukraine in the Sphere of Energy in the Conditions of European Integration", Abstract of Ph.D. dissertation, Lviv, Ukraine, P. 539.

Стаття надійшла до редакції 01.04.2020 р.